

Улуттук илимдер академиясынын Ч.Айтматов атындагы Тил жана адабият институтунун Окумуштуулар кеңешинин

жыйынынын

№4 ПРОТОКОЛУНАН көчүрмө

Бишкек шаары

2021-жыл, 11- октябрь

Катышкандар: Койлубаев К. – ф.и.д., – төрага, Ыйсаева Н. – ф.и.к., бөлүм башчы, Кадырмамбетова А. – ф.и.д., Мукасов М. – ф.и.к., Исаева А. – ф.и.к., бөлүм башчы, Көлбаева М. – ф.и.д., бөлүм башчы, Орозова Г. – ф.и.д., Нарынбаева Н. – ф.и.д., Сырдыбаева Р., - ф.и.к., Өмүралиева Ж., - ф.и.к., Тургунбаева Ж. – профуюмдун төрайымы, Садыров М. – ф.и.к., Солтобаева К. – ф.и.к., илимий кызматкерлер: Бекболотов А., Жапаракунов У., Сабыр уулу А., Качкынбай кызы А. – окумуштуулар кеңешинин катчысы.

Күн тартиби:

3. КРУИАнын Ч.Айтматов атындагы Тил жана адабият институтунун аспиранты Сагындык кызы Жанардын “Алымкул Үсөнбаевдин чыгармачылыгындагы салттуулук жана өздүк чеберчилик маселелери” деген кандидаттык диссертациясын талкуулоо;

Угулду:

Окумуштуулар кеңешинин төрагасы, ф.и.д.: Койлубаев К. Сагындык кызы Жанардын “Алымкул Үсөнбаевдин чыгармачылыгындагы салттуулук жана өздүк чеберчилик маселелери” аттуу илимий ишин талкуулоо үчүн окумуштуулар кеңешинде чогулуп отурабыз. Алгач диссертантка сөз берсек.

Диссертант Сагындык кызы Жанар: Саламатсыздарбы, урматтуу окумуштуулар кеңешинин төрагасы жана мүчөлөрү. Биздин илимий ишибиз “Алымкул Үсөнбаевдин чыгармачылыгындагы салттуулук жана өздүк чеберчилик маселелери” деп аталат. Бөлүмдүн талкуусунда илимий ишке 10.01.09 – фольклористика адистигин кошуу жана ушуга жараша иштин структурасын оңдоп түзөө, акындын вариантындагы кенже эпостор боюнча изилдөөлөрдү тереңдетүү, айтуучулугун ачып берүү, корутундуну кайрадан карап, так жыйынытыктарды чыгаруу, орфографиялык каталарды оңдоо

сыяктуу ойлор айтылган. Ар бир айтылган сунуш-пикирди эске алып, илимий иштин структурасын так бөлүп, оңдоп чыктык. Ар бир бөлүмгө кыскача токтолуп өтсөк:

Илимий иш киришүүдөн, 3 баптан, кортундудан, адабияттардын тизмесинен жана үч тиркемеден турат. **Биринчи бап** “А.Үсөнбаевдин чыгармачылыгынын салттуулугу, жаңычылдык белгилери” деп аталып, 4 параграфтан турат. Анда акындын чыгармачылыгын изилдениш тарыхы, чыгармачылык калыптануусу, акындар чыгармачылыгындагы калыптанган төкмөлүктүн салттуулугу, устат-шакиртчилик, чыгармачылыктагы синкертизм, көркөм поэтикалык салттар өндүү салттуулук жана өздүк чеберчилик проблемалары, айтыш өнөрүндөгү таланты каралды. Мына ушул маселелер терең иликтөөгө алынып, системалаштырылып жазылды.

Алымкул Үсөнбаевге ырчылыктын үрөнү ата-энеси тарабынан берилген, тагыраак айтканда ата-энеси да сөзгө чебер, жомокчу адамдар болгон. Ата-энесинен ажырап жетим калып, аталаш агасы Аалыбайдын, ал өлгөн соң Саалыбайдын колунда күн кечирген. Агасы Аалыбай да колуна комуз алып, анда-санда ыр ырдап, күү черткени болочок жаш акындын жүрөгүндөгү үрөндү андан ары өндүргөн сыяктуу. 13-14 жашка келгенде кыз оюндарда секетбай ырларын ырдап, эл арасындагы Сулайман, Айдараалы, Аттокур, Үмөтаалы өндүү ырчылардын ырларын, күүлөрүн угуп, кийин устаты Токтогулга жолугуп чыгармачылыгын өнүктүргөн. Акындын чыгармаларын алгачкы жолу 1923-жылы К.Мифтаков жазып алып, КР УИАнын Кол жазмалар фондуна тапшырган.

Алымкул Үсөнбаевдин алгачкы “Ырлар” деп аталган жыйнагы 1938-жылы жарык көргөн. Ушул эле жылы “Кожожаш”, “Ырлар жыйнагы”, “Саринжи, Бөкөй” китептери да жарыкка чыгат. Ушундан баштап акындын ырлары, поэмалары, акындын вариантындагы кенже эпостор улам басылып, коомчулукка жарыяланып келет. Ырчынын чыгармачылыгына илимий көз карашта баа берип, басып өткөн өмүр жолуна кайрылгандардын алгачкыларынын бири – К.Маликов. Бул акын жөнүндөгү адабий коомчулуктагы алгачкы пикир десек болот. Мына ушундан баштап акындын чыгармачылыгы боюнча К.Рахматуллин, Т.Үмөталиев, К.Укаев, С.Мусаев, Ж.Таштемиров, С.Байходжоев, В.Виноградов, С.Эралиев, Б.Кебекова, А.Обозканов, А.Абдразаков, С.Тиллебаев, М.Көлбаева ж.б. адабиятчы, окумуштуулар өз пикирлерин жазышса, “Кыргыз адабиятынын тарыхында”, “Кыргыз поэзиясынын антологиясында”, “Залкар акындар”, “Айтыш” серияларында акындын чыгармалары тууралуу айрым ойлор айтылып келген. Булардын ичинен С.Байходжоевдин 1962-жылы жарыкка чыккан “Алымкул Үсөнбаев” [Байходжоев С. Алымкул Үсөнбаев. [Текст] / С.Байходжоев – Фрунзе: КСА басмасы, 1962. –77 б.] аттуу эмгегин баса көрсөткүбүз келет. Бул эмгекте акындын өмүр баяны жөнүндө айтылып, чыгармаларынын идеялык-тематикалык өзгөчөлүктөрү талданып, акын колдонгон көркөм сөз каражаттарына ошол мезгилдин деңгээлинде баа берилген. Автор акындын ырларын үч мезгилге: согушка чейинки жана согуш мезгилиндеги ырларына

талдоо жүргүзүп, андан соң согуштан кийинки чыгармалары тууралуу сөз кылган. Жогоруда белгиленген окумуштуулардын эмгектеринде да акындын чыгармаларынын идеялык-тематикалык өзгөчөлүгү, анын вариантындагы кенже эпостордун сюжеттик, көркөмдүк маселелери каралган. Дисертациялык иш ушул эмгектердеги ойлорго таянуу менен, системалуу түрдө теориялык негизде илимий натыйжаларды алууга багытталды.

Акындар поэзиясынын кайсы өкүлүн албайлы, чыгармачылыгынын калыптанышына түздөн-түз фольклор таасир этет. Акын чыгармачылыгын алгач фольклордон таасирленүү аркылуу түптөп, кийин акындык өнөрдүн эволюциялык өнүгүү баскычтарын: жамакчылык, ырчылык, төкмөлүктү басып өтүп, “эл ырчысы – Алымкул төкмө” аталат.

Төкмөлүктүн чыныгы профессионалдык жолуна түшүшүнө Токтогулдун “ырчылык мектеби” чоң таасирин тийгизет. Бала кезинде уккан жомок, эпостор, элдик ырлардын үлгүлөрү акынды ырчылыкка шыктантса, Аттокур, Сулайман, Айдыраалы өңдүү ырчылар жаш Алымкулга ырчылыктын маанисине түшүнүп, көркөм сөзгө кызыгуусун арттырат. Ал эми улуу акын Токтогул Алымкулдун чыныгы элдик ырчыга айланып, татыктуу чыгармаларды жаратып, көпчүлүк элдин арасында чоң кадыр-баркка ээ болуусуна тикеден-тике себепчи болгон. Өз кезегинде Алымкул да Токтосун, Ысмайыл, Эстебес, Ашыраалы сындуу акындарга ырчылыктын сырларын үйрөтүп, устаттык кылат. Бул акындын көркөм сөз өнөрүндөгү устат-шакирттик салттуулугун улантуучу катары мүнөздөйт. “Алымкул устатынан жүздөгөн, миңдеген элдерге рухий ырахат тартуулай алган төкмөлүк өнөрдүн бийик эстетикалык талап-мүдөөсүн, этикалык маданиятын жакындан түшүнүп, комузчулук менен ырчылыктын көптөгөн ыкма, жолдорун, б.а. төгүп ырдоонун сырларын; айтышуунун чеберчиликтерин; обон чыгаруу жолдорун; комуз чертүүнүн түркүмдөрүн; эпосторду айтууну жана элге тамаша көрсөтүүнү биринчи планга коюп, эл каалап турса түнү бою малдашын жазбай отуруп өнөрүн тартуулоону Алымкул дал ушул Токтогулдан үлгүлөгөн. [Залкар акындар: Үсөнбаев, А. Шабданбаев Т. Борончиев Ы. 14-том. [Текст] / – Бишкек: “Шам”, 2016, –13-б.]

Акындын чыгармачылыгында тематикалык салттуулуктун орун алгандыгын да баса белгилегибиз келет. А.Үсөнбаев да салттуу болуп калган аккан суу, табият, махабат, секетбай, арноо ж.б. темасында чыгармаларды жаратты. Бул темалардын улам кийинки ырчыларда жаңы түс, жаңы маани алышына себепкер болду. Б.а. өзүнө чейинки акындардын салттык нугун уланта алды. Бирок андагы жекелик, өздүк чеберчилик өзү жашап жаткан замандын талап-мүдөөлөрүн, жетишкендиктерин кошо көркөм сүрөттөй алганында болду.

Алымкул Үсөнбаев боз улан кезинен тартып комузчулук менен ырчылыкты чыгармачылыктын кош канатындай күүлөп, өнөр жагынан да, төкмөлүк жагынан да такшалып, өмүрүндө бир топ акындар менен айтышып, кээде алым сабакка өтүп, же учурашууда сынашып, бул өнөрдү улантып келген. Акындын алгачкы айтыштары өзү айылда жүргөндө Сулайман,

Айдараалы ж.б. ырчылар менен ырдашкан айтыштары. Кийин устаты Токтогул менен да далай эл алдында айтышып “Акбаары”, “Кырк-Серке жайлоосунда Токтогул менен жолугушуу”, “Экинчи жолугушуу” деген классикалык үлгүдөгү айтыштарды жаратты. Алымкулдун айтыштары мазмундук жана формалык жактан салттуу айтыштардын нугунда өнүктү, б.а. алым-сабак, учурашуу, тамашалашуу, кордоо маанисиндеги айтыштарды ырдады.

Алымкулдун айтыштарынын көпчүлүк бөлүгүн совет мезгилиндеги айтыштары, б.а. “социалдык курулуштун ийгиликтерин даназалоо, өлкөнүн өсүп-өнүгүшүнө чакырган агиатциялык чакырык мүнөзүндөгү айтыштар” [Көлбаева М. Айтыш өнөрүнүн табияты (эволюция, жанр, поэтика) [Текст]: филол. илим. док. ... дис. / М. Көлбаева. – Бишкек, 2015, 141-б.] түздү. Буга “Экинчи жолугушуу”, “Осмонкул менен Алымкулдун совхоздор жөнүндө айтышы”, “Ленин күнү” ж.б. айтыштарын кошобуз. Бул айтыштарда жаңы замандын, совет мамлекетинин жетишкендиктери, эмгектин мыктылары өзгөчө идеализацияланган.

Демек, А.Үсөнбаев төкмөлүктө “Акбаары”, “Кырк-Серке жайлоосунда Токтогул менен жолугушуу”, “Аксы багытында” ж.б. классикалык үлгүдөгү айтыштарды жаратуу менен өз заманынын ийгиликтерин, жетишкендиктерин жар салган чакырык мүнөзүндөгү айтыштарды да жарата алды.

Экинчи бап «Фольклордук жанрлардын Алымкул Үсөнбаевдин чыгармачылыгында иштелиши» деп аталып, 2 параграфтан турат. Бул бапта акындын элдик жомок, уламыштардын негизинде жараткан жомоктору, акындын вариантындагы “Кожожаш”, “Олжобай менен Кишимжан”, “Саринжи, Бөкөй” эпостору, аларды башка варианттардан айырмалап турган сюжеттик өзгөчөлүктөрүн көрсөтүүгө аракет жасадык.

Элдик жомок, уламыштарды акындар кайрадан иштеп чыгып, кара сөздү ырга айландыргандыгын бир катар изилдөөчү-окумуштуулар белгилеп келишет.

Алымкул Үсөнбаев эл арасындагы жомоктордун негизинде “Көзөлшаа”, “Жолборс минген киши”, “Жунусбай мерген”, “Байкобул абышка”, “Эшектен жолборс” жомокторуна жаңы түс берип, ырга айландырып, кайрадан жаратты. Элдик жомоктор адабий жомокко өтүү абалында бир катар өзгөрүүлөргө учурайт. Мына ошол процессте төкмө акындар, кол жазма акындар чоң милдетти аткарат, б.а. эл оозунда айтылган салттуу жомоктук сюжеттерге акындык эргүү, талант менен жаңыча өң-түс берет. Демек, А.Үсөнбаев – элдик кереметтүү жана турмуштук жомокторду ырга айландырып, трансформациялоодо элдик жомокторго тиешелүү салттуулукту сактоо менен бирге, бул жомокторду сюжеттик, поэтикалык жактан жогорку деңгээлде иштеп чыккан акын. Акындын жомоктору чыгармаларынын жанрдык жактан ар түрдүү кылып, ошол эле мезгилде өздүк чеберчилигин да көрсөтөт. Бул маселелерди оозеки айтылган элдик жомоктордун ырга түшүп, улам кийинки муундун көркөм казынасына кошулган мурас катары карайбыз. Өз кезегинде

бул жомоктор элдик жомоктордун жаңыча өмүр алышына өбөлгө болуп, адабий жомоктордун жаралышына негиз болуп берет.

А.Үсөнбаевдин жомокторунда бир жагынан күчтүү психологизм, татаал сюжеттик курулмалар жокко эсе болсо, экинчи жагынан акындын чыгармачылыгы фольклордун негизинде калыптанып, өнүгүп келгендигин эске алсак, чыгармалары фольклордук алкактан толук чыгып кете албайт. Бул жагдайларга карабастан А.Үсөнбаевдин жомоктору элдик жомокторду ырга айландырып, жаңычылдыктарды кошуп, формалык жактан өзгөргөн жаңы вариант катары, элдик жомоктон адабий жомокко өтүүдөгү бир баскычы катары эсептейбиз.

Алымкул Үсөнбаевдин эпосторду айтуучулугу – анын көп кырдуу чыгармачылыгынын дагы бир салмактуу жагы болуп эсептелет. Эпикалык мурастар, айтуучулук, варианттуулук боюнча көптөгөн чет элдик жана кыргыз фольклористтери баалуу ой-пикирлерин айтып келишкен. Мисалы, А.Лорддун пикирине таяна турган болсок, окумуштуу айтуучулукту үч стадияга бөлөт. Биринчи стадияда айтуучу – жөн гана угуучу. Экинчи стадияда айтуучу, устатынан музыкалык инструменттин жардамы менен (же жардамысыз деле) эпосту айтуунун, аткаруунун, баяндай билүүнүн бардык жол-жобосун толук үйрөнөт. Үчүнчү стадияда айтуучу белгилүү бир эпикалык чыгарманы эл алдына аткарууга жарап калат. [Лорд А.Б. Сказитель. [Текст] / А.Б.Лорд – Москва, - Восточная литература, РАН, 1994, 33-37-бет.]. А.Лорд өз эмгегинде көбүнчө айтуучулукка гана ыктаганын көрөбүз. Фольклористтин жогорку пикири же айтуучулуктагы бул такшалуу этабы кыргыз акын-ырчыларына деле туура келет. Кыргыздын белгилүү акын-ырчылары элден же устатынан уккан эпикалык чыгарманы кайталап айтып айтуучу бойдон калбастан, акындык талантына, өздүк чеберчилигине жараша кайрадан иштеп чыгып, сюжеттик, поэтикалык жактан өнүктүргөн жаратуучулар болгон.

А.Үсөнбаевдин вариантында “Кожожаш”, “Олжобай менен Кишимжан”, “Саринжи-Бөкөй” жана көлөмү чакан “Кедейкан” кенже эпостору бар. Акындын вариантындагы бул кенже эпостор (“Кедейкандан” башкасы – С.Ж.) 1938-жылдан бери бир канча жолу басылып, окурмандарга тартууланып келди. Жогорудагы кенже эпосторду акын бала кезинен эл арасынан угуп чоңойсо, кийин устаты Токтогулдан толук үйрөнгөн. А.Үсөнбаев устаты Т.Сатылгановдун жанында жүрүп ал айткан эпостордун, жомоктордун көбүн өздөштүрүп, баарын толук аткара билүү өзгөчөлүгүнө ээ болгон. Бирок акындар чыгармачылыгы боюнча илимпоз изилдөөчү А.Обозканов айтуучулар боюнча төмөндөгүдөй оюн билдирет: «Айтуучу - биринчиден, өзү айтчу, жаратчу чыгарманын негизги өзөгүн элдик чакан жомок, айтым, аңыз, уламалардан алып, арбытып айтып, ар тарабынан байытып, көркөмдөп, эпостук даражага көтөрүп, же жаңы чыгарма жаратып айткан алп төкмөлөр. Экинчиден, таланттуу ырчылар тарабынан айтылып жүргөн эпос, дастандарды алардан үйрөнүп алып эч жерине оңдоо, түзөө киргизбестен (булардын акындыгы жок бирок, өнөрү, эске тутуусу күчтүү куйма кулак адамдар), ошол калыбында аткаруучу – элге таратуучулар»

[Обозканов А. Төкмөлүктүн башаты, калыптануу этаптары жана синкреттүү табияты. [Текст] Обозканов А.– Бишкек, Шам. 2006, 74-б.]. Тактап айтканда, биринчиси устатынан үйрөнгөн материалды мезгил-убакыттын өтүшү менен оңдоп түзөп, алымча-кошумчаларды киргизип, өзүнүн вариантын сунуштайт, жөнөкөй сөз менен айтканда, жаратуучу. Экинчиси, устатынан үйрөнгөн материалдарды эске тутуусунун өзгөчөлүгү менен жаттап калып, элге жеткирет. Бул жерде эч кандай устатындагы материалды кайра иштеп чыгуу деген жок. Эми А.Үсөнбаевдин чыгармачылыгы жогорку аталган эки багыттын кайсы тобуна кириши мүмкүн деген суроого жооп издейбиз. Анткени окумуштуу жана фольклорист О.Сооронов «Кедейкан» деген кенже эпостун баш сөзүн жазып жатып мындай кызыктуу фактыга токтолгон: «Токтогулга барып сабак алган, чоң акын болуп калганга чейин Токтогулга шакирт болуп жүргөн Алымкул Үсөнбаев «Кожожаш», «Олжобай менен Кишимжан», «Саринжи-Бөкөй» эпосторунун айтуучусу, К.Акиев «Жаныш-Байыш», «Курманбек» эпосторунун айтуучусу, а түгүл бул чыгармалардын автору катарында кабыл алына баштаган учурлары да бар. Ал эми Токтогулдун ысмы бул чыгармаларга байланыштуу эч жерде эскерилбей келатканын жогоруда айттык. Бул маселеде адилеттүүлүк кылгыбыз келсе, аталган эпосторду жарыялоодо Токтогулду биринчи атап, анан «айтып, жаздырган Калык Акиев же Алымкул Үсөнбаев» десек туура болот эле» [Кедейкан [Текст] Кедейкан. Шырдакбек. Тайлак баатыр. Эмгек ырлары (“Эл адабияты” сер. 11-т.) / Түз: А.Акматалиев, О.Сооронов. – Бишкек: “Принт-экспресс”, 2016. 7-б.] деген пикирин билдирген. Жогорудагы А.Лорддун жана А.Обозкановдун эмгектерине дагы да үңүлүп көз жүгүртсөк, такшалган айтуучу боло албай калган акындар да кездешет деген ойду жолуктурабыз. Алардын кемчилиги ыр куруу формуласын аң сезимсиз деңгээлге көтөрүп, тематикалык жактан структуралык багытта ой жүгүртүп, ырларды бир бүтүндүк кылып жаратуу таланты жетишсиз болгону. Ал эми жогоркуларды жеңип, кийинки тепкичке көтөрүлгөн инсандарга канондук сюжет, андагы каармандар жана тема берип койсо, өздүк чыгармачылыктан өткөрүп, кыял-фантазиясын иштетип, салттуулуктун өзөгүндө жаңы нерсени жаратат деп белгилейт, – А.Лорд. Тилекке каршы Т.Сатылгановдон жогорудагы чыгармалардын бири да жазылбай калганы абдан кейиштүү, бирок толук кандуу А.Үсөнбаев айтып кеткен «Кожожаш», «Олжобай менен Кишимжан», «Саринжи-Бөкөй» эпосторун да Токтогулга ыйгара берүү негизсиз. Анткени алп акын Токтогул кандай иштеп чыкты эле жана А.Үсөнбаев канча пайызын айтуучулук таланты менен кайра жарата алды же жөн гана жаттап алып айтып жүрөбү дегенди далилдеш да кыйын. Т.Сатылгановдун акындык дарамети жана чийки материалды өздүк аңдоодон өткөрүп, эстетикалык көркөм дөөлөттү жарата алчу кубатына шегибиз жок, бир гана Т.Сатылгановдун жанында башка акындарды эч кандай илимий аргументи жок тарыхый ордун төмөндөтө берүү негизсиз. Анткени А.Үсөнбаев репертуарындагы «Көзөлшаа», “Жолборс минген киши” ж.б. кара сөз менен айтылган жомокторду ырга салып, сюжеттик-композициялык курулушу, көркөм сөз

каражаттары, идеялык-тематикалык жактан жакшы иштеп чыккан. Ал эми бул аталган жомоктор Т.Сатылгановдо жана А.Үсөнбаев үлгү алган эч бир акында ыр формасында айтылган варианттары кездешпегенин эске алып, А.Үсөнбаев жараткан «Кожожаш», «Олжобай менен Кишимжан», «Саринжи-Бөкөй» эпосторунун варианттары өз алдынча чеберчилик менен өздөштүрүлгөн өзүнүн алымча кошумчаларын жасай алган жаңычыл үлгүсү деп атоого болот.

Салттуулукту аныктоодо көлөмү жагынан жана өзөктүү окуялары толук сакталган варианттар болуп эсептелинген С.Конокбаевдин жана Т.Жээнтаевдин айтуусундагы варианттар менен салыштырма-типологиялык анализ жүргүзүлдү. А.Үсөнбаевдин эпостун идеялык концепциясын өзгөчө оригиналдуулук менен иштеп чыкканын көрсөк болот. Кожожаш кудай берген өзгөчө талантты аша чаап пайдаланып, адам менен табияттын ортосундагы теңсалмактуулукту бузуп, Сурэчкини каргышы Молдожаштын кеги менен уланып, ушундай карама-каршылык болуп калмак, ошол конфликтти табият биринчи колун сунуп, бир нукка, ыргакка келтирди. Сулайман Конокбаев жана Төлөмүш Жээнтаевдин варианттарынан айырмаланып, көчмөндөрдүн көкүрөгүндө жаткан эңсөөнү сезимталдык менен аңдап, чыгармачылык көркөм таланты аркылуу элине тартуулай алган.

“Олжобай менен Кишимжан” лирикалык кенже эпосунун үч варианты жазылып калган. (1925-27-жылдары С.Сакетаевден, экинчи вариант Кабылов Матраимден, үчүнчү вариант А.Үсөнбаевден 1940-жылы жазылып алынган). Жогоруда белгилеп кеткендей А.Үсөнбаевдин төкмө акындык таланты, устатынын кайталангыс чеберчилиги (Токтогул Сатылганов), көркөм кабылдоо өзгөчөлүгүн баса белгилеп кетүү зарыл, анткени С.Сопубековдун вариантына салыштырмалуу «Олжобай менен Кишимжан» эпосундагы окуяларга дыкат мамиле жасап, сюжеттик-композициялык курулушун, каармандардын эстетикалык өзгөчөлүгүн, көркөм сөз каражаттарын профессионалдуулук менен иштеп чыккан.

Негизи А.Үсөнбаев Олжобай менен Кишимжандын ортосундагы мамилеге басым жасап жүрүп олтурат. Баатыр кыпчак элине кете элек мезгилдеги экөөнүн мамилесин көтөрүлгөн тондо абдан мыкты сүрөттөп жүрүп олтурган. Эки жаштын чыныгы сүйүүсүн лирикалык тондо эң мыкты кылып чагылдырып, иштеп чыккан. Демек, айтуучу эпостун алдыга койгон максатын ар кандай курч кырдаалда, символдуу сүрөттөлөр, салттуу мотивдерди колдонуу менен көркөм аңдоодон өткөрүп, жаңыча иштеп чыгып, өз кошумчаларын киргизет.

“Саринжи, Бөкөй” кенже эпосунун А.Үсөнбаевдин жана С.Конокбаевдин варианттарында кездештиребиз. Эки айтуучудан тең 20-жылдары К.Мифтаков жазып алган. А.Үсөнбаевдин варианты 1938-жылы М.Элебаевдин баш сөзү менен жарыяланган. А.Үсөнбаевдин айткан варианты С.Конокбаевдикине салыштырмалуу көркөмдүгү жана тексттин жыйынтыктыктуу, так иштелип чыгышы боюнча жогору тураарын Р.З.Кыдырбаева белгилеген. [Кыргыз адабиятынын тарыхы. Кенже эпостор жана поэмалар [Текст] 3-том. / А.Акматалиевдин жалпы ред. астында. - Б.:

“Кут-Бер”, 2017, 266-бет]. А.Үсөнбаевдин вариантында эпос баштан аяк ыр түрүндө берилип, акындын вариантындагы башка эпостордой эле салттуу поэтика көбүрөөк орун алган. Баяндоо көп учурда каармандардын атынан жүргүзүлүп, ал монолог, диалогго орундуу алмашылып турат. Ал эми С.Конокбаевдин вариантында кара сөз менен автор тарабынан баяндоо көбүрөөк орун алган. А.Үсөнбаевдин вариантында образдардын иштелиши, реалдуулукка жакындыгы, эпикалык чыгарманын талабын толук аткарып тургандыгы менен да баалуу.

Жогорудагы Алымкул айткан элдик эпостордун варианттарын салыштыра келип, акындын чыгармачылыгындагы бир айырмачылык элдик кенже эпосторду айтууда, элдик сюжетти кайрадан иштеп чыгууда, элге жеткирүүдө Алымкул Үсөнбаев чоң эмгек кылганын, айтуучулукта өзгөчө орду бар экенин белгилөөгө болот.

Жыйынтыктасак, А.Үсөнбаевдин элдик жомокторду кайрадан иштеп чыгып, ыр түрүндө жомок жаратышы, ал жомокторунун сюжеттик курулушу, поэтикалык өзгөчөлүктөрү, образдар системасынын берилиши акындын айтуучулук өнөрү менен бирге каралуучу өздүк чеберчилиги экендигин айгинелейт.

Үчүнчү бап «А.Үсөнбаевдин чыгармаларынын көркөмдүк өзгөчөлүктөрү» деп аталып, үч параграфтан турат. Анда акындын чыгармаларынын тематикалык, жанрдык көп түрдүүлүгү, чыгармаларында доордун сүрөттөлүшү жана поэтикалык өзгөчөлүктөрү талдоого алынды.

Алымкул Үсөнбаевдин көркөм мурасы жанрдык жактан көп түрдүү экенин байкоого болот. Ал санат, насыят, терме, сүйүү, эскерүү, айтыш өндүү фольклордук жанрларды салттуулукту улай, өздүк чеберчилик менен жарата билген.

Акындын кошок жанрындагы ырларына “Зууракандын кошогу” аттуу ыры кирет. Бул ырын акындын жамакчылыктан ырчылыкка өтүп жаткан мезгили катары карасак туура болот деген ойдобуз, анткени кошокто элдик кошокторго тиешелүү көндүм нуктардан алыс кетпегени байкалат.

Акындар чыгармачылыгындагы салттуу темалардын бири – аккан суу. Дүнүйө, өлүм, өмүр аталышындагы ырлар сыяктуу эле бул аталыш да акындардын жеке баамы, чыгармачылык дараметине жараша түрдүүчө сүрөттөлөт. Суунун улуулугун, анын адам өмүрү үчүн кымбат экенин Алымкул Үсөнбаев да ырдаган. Суунун жан-жаныбарга жашоо берген ыйык касиетин, пайдасын ырдап келип, ырды өзү жашаган доорго байланыштырып аяктайт.

А.Үсөнбаевдин доорду чагылдырууда бардык ырларында коомдун реалдуу картинасын ырга салганга аракеттенген. Бул төкмө акындын чыгармачылыгына илимий нукта объективдүү баа бере турган болсок, анда жалпы Союздук деңгээлдеги саясий көйгөйлөрдү козгоодо, айрыкча Ленин, партия, идеология жөнүндө ырдаган ырларында ошол мезгилдин талап-мүдөөсүнүн чегинде ыр курап, көпчүлүк акындарда кездешкен чыгармачылык

тенденциянын нугунда ыр жаратканын, ага кандай саясий социалдык шарттар таасир бергенин көргөзгөнгө аракеттер көрүлдү.

Акындар поэзиясы өзүнүн алгачкы башатын фольклордон алып жана өнүгүп келгендиги маалым. А.Үсөнбаевдин чыгармачылыгы да элдик поэзиянын салтын өз боюна сиңирүү менен бирге анын көп формаларын өзүнө камтыган. Акындардын чыгармалары тематикалык, жанрдык, идеялык салттуулуктардан сырткары дагы көркөм салтуулуктарды кабыл алат жана калыптандырат. Бул тууралуу адабиятчы М.К.Көлбаева “традициялуулук (салттуулук) биринчи кезекте, поэтикалык чыгармаларынын тилинин стилистикалык стереотиптүүлүгүнөн көрүнөт. Ал элдик поэзиядагы көркөм формула жана шилтемелердин колдонулушу менен мүнөздөлөт.

Акындар чыгармачылыгы форма жагынан гана эмес, мазмуну боюнча да элдик поэзиянын салттарына таянат. Элдик поэзиянын салттарына чыгарма канчалык каныккан болсо, анын элге алымдуулугу (элдүүлүгү) ошончолук бийик болору анык” [Көлбаева М. Айтыш өнөрүнүн табияты (эволюция, жанр, поэтика) [Текст]: филол. илим. док. ... дис. / М. Көлбаева. – Бишкек, 2015, 28-б.] дейт. Алымкул дагы өз чыгармачылыгында элдик поэзиянын салттарына, формаларына таянуу менен катар, ошол эле поэтикалык көркөм каражаттарды колдонууда өз алдынча өзгөчөлүктөрдү иштеп чыгат.

Алымкул биринчи кезекте ыр куроо, муун өлчөм, уйкаштык сындуу элдик поэзияда салтка айланган көркөм каражаттарга таянат. Алымкулда элдик салт мазмунда гана эмес, форманы берүүдө да өзгөчө экени байкалат. Мисалы, “Эшekten жолборс”, “Көзөлшаа” сыяктуу элдик жомокторду, элдик тамсилдерди кайрадан иштеп чыгууда, жаңы формадагы, мазмундагы чыгармаларды элге тартуулоодо да элдик ыр куроо формасы толук сакталат.

Жалпысынан алганда, акындын ырларында туруктуу поэтикалык формулалардын, тилдик көркөм сөз каражаттардын (троптун түрлөрү) бир нече түрү ыктуу пайдаланылат. Ал эми ыр түзүлүшүндөгү муун өлчөмүнүн салттуу нукта болушу, уйкаштыктын мыкты түзүлүшү ырларынын көркөмдүк деңгээлин аныктап турат.

Төкмө акын, эл ырчысы Алымкул Үсөнбаевдин чыгармачылыгын комплекстүү изилдөөдө төмөндөгүдөй жыйынтыкка келдик:

1. Алымкул Үсөнбаев – төкмө акын. Алымкул өз чыгармачылыгын чакан той-аштарда, кыз оюндарда секетпай, күйгөн ырларды аткаруудан баштайт. Кийин таасирленүү, көнүгүү, тажрыйба топтоо, жамакчылык, өз алдынчалыкка өтүү, төкмөлүк же айтыш акыны, устаттык сындуу салттуу өнүгүү этаптарды басып өтүп, чыгармачылыгы андан ары калыптанган. Акындын акын болуп, чыгармачылыгынын андан ары өнүгүшүнө айылдаш акындар Сулайман. Аттокур, Айдараалы аттуу ырчылардын, кийин Токтогулдун салымы зор болгон. Кийин кыргыздын улуу акындары Токтогул, Калык, Осмонкул, Ысмайыл өңдүү акындар менен эл алдында ырдашып, чыныгы төкмөлүк сапатты калыптандырган;

2. Алымкул Үсөнбаевдин чыгармалары 30-жылдардан баштап жарык көрө баштайт. Акын алгачкы “Ырлар” жыйнагы 1938-жылы басылып чыккан.

Ушундан баштап ыр жыйнактары, жомоктору, анын вариантындагы кенже эпостор тынбай жарыяланып келет. Ал эми акындын чыгармачылыгына илимий баа берүү иши К.Маликовдун макаласынан башталып, Ж.Таштемиров, С.Байходжоев, С.Мусаев, Б.Кебекова, А.Обозканов, А.Турдугулов, С.Тиллебаев, М.Көлбаева ж.б. сыяктуу адабиятчылардын акындар поэзиясы тууралуу эмгектеринде, о.э. кыргыз адабиятынын тарыхында, антологиясында, кыргыз адабиятынын тарыхында, залкар акындар серияларында акындын өмүрү, чыгармачылыгы тууралуу илимий талдоолор айтылып, портреттик мүнөздөгү иштер жазылган;

3. Алымкул Үсөнбаевдин чыгармачылыгында акындар поэзиясындагы салттуулук толук сакталган. Муну акындын турган жеринде ырды төгүп ырдаган төкмөлүгүнөн, чыгармачылык синкретизминен, устат-шакиртчиликтин салттуулугунан, идеялык-тематикалык, поэтикалык салттуулуктардан көрөбүз;

4. Алымкул Үсөнбаев – айтыш өнөрүнүн мыкты өкүлү. Акындын Токтогул, Калык, Осмонкул сыяктуу белгилүү акындар менен болгон алым-сабак, учурашуу айтыштары бар. Токтогул менен ырдашкан “Акбаары”, “Кырк-Серке жайлоосунда Токтогул менен жолугушуу”, “Аксы багытында” жана “Осмонкул менен Алымкулдун совхоздор жөнүндө айтышы” сындуу айтыштары бул жанрдын классикалык үлгүсү катары бүгүнкү күнгө чейин ырдалып келет. Акындын айтыштарында жаңы заманды, совет өлкөсүнүн жетишкендиктерин даңазалоо идеялары күч экени байкалат;

5. Алымкул Үсөнбаев – өз вариантын жараткан айтуучу. Акын элдик эпостордун бир нечесин ырдап, “Кожожаш”, “Саринжи-Бөкөй”, “Олжобай менен Кишимжан” сындуу эпосторду образдык жактан толуктап, негизги канондук сюжеттерге алымча кошумчаларын киргизип, өздүк варианттарын жарата алган. Ошондой эле “Нарикбай” элдик поэмасын айткандыгы тууралуу маалымат бар. Акындын вариантындагы кенже эпостордон тышкары анын эпикалык жанрдагы жомоктору да белгилүү. Элдик жомокторду трансформациялап, ыр түрүндө жомок жаратышы акындын айтуучулугу менен бирге каралуучу өздүк чеберчилигинен кабар берет. Элдик жомокторду ырга салып, аларга жаңы түс берип, мааниси курч тамсилдерди да жараткан. Анын жомоктору, тамсилдери курч окуялуулугу жана поэтикалык өзгөчөлүгү менен өз алдынчалыкка ээ;

6. Алымкул Үсөнбаев – акындар чыгармачылыгындагы тематикалык салтты өз чыгармачылыгында улантып, аккан суу, махабат, табият сындуу салттуу темаларга өз чеберчилигине жараша жаңычылдыктарды киргизген. Табият темасындагы ырларында пейзаждык сүрөттөлөргө өтө бай жана заман талабына ылайык жаңылыктарды киргизүү менен ырларынын элдүүлүгүн арттыра алган.

7. Акын – доордун жарчысы. Ал эки доордо өмүр кечирсе дагы акындык өнөрдөгү салттуу чыгармачылык жолду тутунуп, жаңы заманга жараша жаңычыл темада, идеяда чыгармаларды жаратып, өз ийгиликтерин көрсөтө алды. Жаңы доордо жартакан ырлары көбүнесе согуш, жаңы замандын

жетишкендиктерин даңазалоо, чакырык темасындагы ырлар. Акындын салттуу ырларынан, жаңычыл мүнөздөгү чыгармаларынан көркөмдүүлүгү жактан ийгиликтүү чыккан ырлары арбын.

Акындын согуш темасындагы ырлары согуштагы жоокерлерге дем-күч берип турса, тылдагы эмгекчи элге кайрат берип турган. Акын элдик ырчы, ал элдин жашоосунда кандай жаңылык болсо ырга салган. Партия, Ленин, Совет өкмөтү жөнүндөгү ырлары жаңы заман жөнүндө элди кабардар кылуу, эмгекке, окууга чакыруу мүнөздө болгон. Бул жаатта акын ырларды, “Биринчи бригада” сыяктуу көлөмдүү поэмаларын да жараткан

8. Алымкул Үсөнбаевдин чыгармаларынын тили бай, көркөмдүгү бийик: Ал башка акындар сыяктуу эле ырларды жаратууда элдик поэзиянын салттарына таянат. Оозеки чыгармачылыкта кездешүүчү туруктуу сөз айкаштарын, салыштырууларды, эпитеттердин түрлөрүн чыгармачылыгында ыктуу колдонуу менен ырларынын көркөмдүгүн бийиктете алды. Ырларынын көбү салт болуп калган 7-8 муундан турса, кийин жазма адабияттын таасири менен 11-12 муун өлчөмүндөгү ырлары да бар.

Жыйынтыктап айтканда, Алымкул Үсөнбаев элдик оозеки чыгармачылыктын бай казынасын сактап, жайылтып жана кайрадан иштеп чыгуу менен бирге заманга жараша ырларды чыгарып, бай мурас калтырган жана айтуучулугу, мукамдуу үнү жана аткаруучулугу менен эл эсинде калган залкар талант.

Суроо-жооп:

Ф.и.д., жетектөөчү илимий кызматкер Орозова Г.: – Алымкул, Осмонкул, Калык, Эстебес, Токтонаалы сыяктуу акындардын чыгармачылыгынын гүлдөп турган мезгили совет дооруна туш келген. Демек суроо жаралат, алардын чыгармачылыгында эркиндик, жекелик, өздүк чыгармачылык канчалык даражада өнүгө алды?

Диссертант Сагындык кызы Ж.: Алымкул, Осмонкул, Калык сыңдуу акындардын чыгармачылыгында советтик идеология басымдуулук кылат. Бул акындар советтик доордогу ырчылардын дагы бири Коргоол ырчы сыяктуу эркин темада ырларды жарата алышкан эмес, анткени филармонияда иштеген акын-ырчылар дайыма совет өкмөтүнүн жарчысы, совет өкмөтүнүн идеологиясын таратуучулар болуп келген, б.а. идеологиянын басымында болуп келишкен. Натыйжада Алымкул, Осмонкул, Калык өндүү ырчылар дүнүйө, өмүр, өлүм темасындагы философиялык мааниси терең ырларды жогорку деңгээлде жарата алышпаган. Бирок чыгармачылыгындагы өздүк чеберчиликти, жекеликти ошол доордогу жаралган ырларында өнүктүрө алышты.

Ф.и.д., жетектөөчү илимий кызматкер Кадырманбетова А.: – Төкмө поэзия менен адабий поэзиянын айырмачылыгы эмнеде?

Диссертант Сагындык кызы Ж.: Төкмөчүлүк өнөрдө акындар алдынала даярдыксыз ар кандай көрүнүштөр жөнүндө оозеки төгүп ырдашат. Төкмө

акындар бир ырдаган ырын кийин кайра ырдаган учурда өзгөртүп жибериши мүмкүн, анткени ал эки учурда эки түрдүү абалда болот, ар кыл сөздөрдү, уйкаштыктарды тандайт. Ошондой эле төкмө акындар ырларын комуздун коштоосу менен аткарышып, ырларында эпитеттер, кайталоолор, параллелизм ж.б. кеңири колдонулат.

Ал эми адабий поэзия же профессионал адабиятта ыр жараткан акындын чыгармаларында кабар берүү, акындын психологиялык абалы, ыр түзүлүшү ж.б. негиз болуп берет да, ал өзгөрүүгө учурабастан, музыкалык аспаптын коштоосуз берилет.

Ага илимий кызматкер Өмүралиева Ж.: – Ар бир чыгармачылык инсандын башка чыгармачылык инсандардан айырмалап турган өнөрү же болбосо белгилүү бир ыры бар болот. Демек, А.Үсөнбаев дегенде көз алдыбызга кайсы чыгармасы келет?

Диссертант Сагындык кызы Ж.: Сурооңузга рахмат, бул тууралуу көбүнчө акын тууралуу эскрүүлөрдө маалыматтар берилген экен. Акындын аткаруусундагы кенже эпосторду эл көп суранчу экен, анткени акын ушул кенже эпосторду берилүү менен, өзгөчө үн менен аткарчу экен. Ошондой эле акындан көп суранган нерсе анын Токтогул менен жүргөндөгү ырдашуулары болуптур.

Ф.и.к., бөлүм башчы Ыйсаева Н.: – С.Байходжоевдун “Алымкул Үсөнбаев” деген эмгеги менен сенин илимий ишиңди кандай айырмасы бар?

Диссертант Сагындык кызы Ж.: Рахмат сурооңузга. С.Байходжоевдин “Алымкул Үсөнбаев” аттуу эмгеги 1962-жылы жарыяланган. Бул эмгекте акындын идеологиялык ырларына, согуш мезгилиндеги ырларына, ошол учурдагы поэмаларына талдоо жүргүзүлгөн жана ошол доордун идеологиясынын негизинде талданган, б.а. акынды Совет Өкмөтүнүн жарчысы катары идеализациялап жиберген. Кенже эпостору, акындын чыгармачылыгында салттуулуктун берилиши сыяктуу маселелер көмүскөдө калган. Ал эми биздин ишибизде көбүнчө акындын вариантындагы кенже эпосторду башка айтуучулардын варианттары менен салыштырып, окшоштуктарын, айырмачылыктарын иликтөөгө аракеттер көрүлдү, о.э. акындар поэзиясындагы салттуулуктардын А.Үсөнбаевдин чыгармачылыгында берилиши жана ошону менен катар өздүк чеберчилиги, чыгармачылыгын синкреттүүлүгү тууралуу айтылган ойлорду системалаштырып, өз көз карашыбызды билдирүүгө аракет кылдык.

Ф.и.к., бөлүм башчы Исаева А.К.: – Изилдөөдө андай методдорду колдондуң? 2-суроом, ишинде орус адабиятынан кимдердин эмгегин пайдаландың?

Диссертант Сагындык кызы Ж.: Сурооңузга рахмат. Иште биз тарыхый-обзордук, салыштырма-типологиялык, адабий-теориялык, сюжеттик талдоо методдорун колдондук. Ал эми акындар чыгармачылыгы, фольклордун теориялык маселелери боюнча бир топ авторлордун эмгектери менен тааныштым. Мисалы, Лорддун “Сказительство” деген эмгегин окудум.

Талкуу

Ф.и.д., жетектөөчү илимий кызматкер Орозова Г.: Иште таблица жасаганда өзгөчөлүгүн көргөзүшүң керек, сюжеттери негизи окшош келет. А.Үсөнбаев “Күн тийген жердин күкүгү” сыяктуу акын, совет доорунда эң көп китеби чыккан акындардан болгон жана өзү тууралуу эч жамай нерсе жаздырган эмес. Иште А.Үсөнбаевге тиешелүү болгон бардык маселелер каралган. Стили, сүйлөм курулуштары жакшы. Бирок, теориялык жактан тереңдете иштесең болмок. Акындар чыгармачылыгы боюнча көп эле изилденген. Ошондой эле акындарды изилдегенде анын жанындагы акындарды дагы карашың керек. Иште акындын акын болуп калыптанышына Токтогулдун таасири чоң экенин бардык жерде көрсөткөнсүн, негизи андай эмес. Токтогулга жолукканга чейин Сулайман, Эсенаман, Үмөталы деген акындардан таалим алган. Үмөталы Алымкулду дайыма жанында ээрчитип жүрүп, “Кожожашты”, “Олжобай менен Кишимжанды” үйрөткөн. Бул тууралуу залкар акындар сериясына жана Б.Таштаналиев түзгөн “Үмөталы” деген китепте да маалымат бар, мен баш сөзүн жазгам. Үмөталы менен Алымкулдун айтышында Алымкул Үмөталыны кордоп, көк арпа жегендер деп басынтып ырдайт. Бул айтыштын күбөлөрү Алымкулду “устатына да ушундай ырдайбы” деп жек көрүшөт, Үмөталы болсо сылык-сыпаа түшүндүрүп, арпанын дан экенин айтып, бир кезде ырчылыкты үйрөткөнүн айтып ырдайт. Бул тууралуу Үмөталы бардык жерде айтып жүргөн, ал эми Алымкул Үмөталыны эч качан устатым деп айткан эмес, өзүнүн деңгээлин көтөрүш үчүн Токтогулду устаты ктаары көргөзүп келген. Илимде ушундай маселердин баары каралышы керек. Ушуларды оңдоп чыгышың керек. Коргоого сунуштайм.

Ф.и.к., бөлүм башчы Исаева А.К.: – Диссертанттын варианттар боюнча жасаган тиркемеси жакшы, анткени салыштырып анализдегенге практикалык бөлүк болуп эсептелет бул тиркеме. Бирок келечекте дагы тереңдетип анализдесе болот. Иштин структурасы талаптарга жооп берет. Акындын акын болуп калыптанышындагы эволюциялык жолунан баштап кенже эпосторду айтуучулугуна чейин караган. Коргоого сунуштайм.

Ф.и.д., жетектөөчү илимий кызматкер Кадырманбетова А.К.: – Мен Жанардын ишин толук окуп чыктым. Биринчи белгилей турган нерсе илимий стили калыптанып калганы байкалды, сүйлөм курулуштарында, өзүнүн оюн билдирүүдө бир топ жетишип калган. Экинчиси ишти жазууда жоопкерчиликтүү мамиле кылганын көрдүм. Темага тиешелүү бардык материалдарды карап чыгыптыр. Адис катары айта турган кеңешим, төкмөчүлүктөгү ырларын өзүнчө карап, жазма адабиятка тиешелүү ырларын

өзүнчө караш керек, анткени “Москва”, “Конституция” деген ырлары менен “Аккан суу” ыры аралашып кеткен, ушуларды бөлүп анализдөө керек. А.Үсөнбаевди азыркы адабияттын талаптарынан алып караганда аны “профессионал акын” деп айта албайбыз, анткени төмөчүлүктө жаралган ырлары эле кайрадан жазмага түшкөн, ырларын түзгөн бардык каражаттар төкмөлүктөгү каражаттар. Бул жагдай жеке эле А.Үсөнбаевге тиешелүү эмес, ошол учурдагы көп акындар ушундай ырларды жаратышкан, ал гана эмес Ж.Бөкөнбаевдин ырлары да төкмө поэзиянын каражаттарында жазылган. Ушул маселеге ырларын талдап жаткан кезде кайрылып өтүү керек. Коргоого сунуштайм. Ишине ийгилик!

Ф.и.к., бөлүм башчы Ыйсаева Н.: – Диссертанттын иши илимий стилде жеңил жазылган. Көп изденгени көрүнүп турат, архивдик материалдардан баштап, Замирбек Үсөнбаевге чейин барып, акындын чыгармачылыгы боюнча эмне материалдар болсо алып чыгууга аракет кылган. Ырлары, жомоктору, кенже эпостору боюнча дараметинин жетишинче анализдеп бергенге аракет кылганы көрүнүп турат, бул аспирант үчүн чоң эмгек. Ишине ийгилик каалоо менен бирге коргоого сунуштайм.

Диссертант Сагындык кызы Жанар: Рахмат, урматтуу агай-эжелер айтылган ар бир пикирди эске алабыз, анткени айтылган ойлор бизге илимий багыт алганга жардам берет. Иште кетирилген каталарды оңдоп чыкканга аракет кылабыз. Сиздерге терең ыраазычылык билдирем.

Ч.Айтматов ат. Тил жана адабият институтунун Окумуштуулар кеңеши Күн тартибиндеги маселени талкуулап Токтом кылат:

3.1. Диссертациялык иштин мазмунуна карата айтылган сунуш-пикирлер диссертант тарабынан эске алынсын.

3.2. Изденүүчү Сагындык кызы Жанар 10.01.09 – Фольклористика, 10.01.01 – Кыргыз адабияты адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган **“Алымкул Үсөнбаевдин чыгармачылыгындагы салттуулук жана өздүк чеберчилик маселелери”** деген темадагы диссертациясы диссертациялык кеңешке сунушталсын.

Окумуштуулар кеңешинин төрагасы

Койлубаев К.

Окумуштуулар кеңешинин катчысы

Качкынбай кызы А.

